

УДК 669.47:539.89:539.219

Мазанко В.Ф., докт. техн. наук, професор
 Філатов О.В., докт. фіз.-мат. наук
 Павлюк Я.О., інженер
 Герцрікен Д.С., канд. фіз.-мат. наук
 Богданов С.Є., канд. фіз.-мат. наук

Інститут металофізики ім. Г. В. Курдюмова НАН України, м. Київ, vmazanko@imp.kiev.ua

СТВОРЕННЯ ВЕС ПОКРИТТІВ AlFeNiCoCuCr НА СТАЛІ 3 МЕТОДОМ ЕЛЕКТРОІСКРОВОГО ЛЕГУВАННЯ (ЕІЛ)

Розглянемо мікротвердість і фазовий склад покриття та дифузійної зони, отриманих при різних режимах ЕІЛ. В таблиці 1 представлені номери зразків, та зазначена відповідність мікротвердості (H_V) та режимів ЕІЛ (I).

На рис. 1 представлені гістограми, що характеризують рівень мікротвердості на поверхні зразків № 2 (а), №3 (б) та №4 (в) при силі струму електроіскрової обробки 0,6А (а, б) і 1,2А (в).

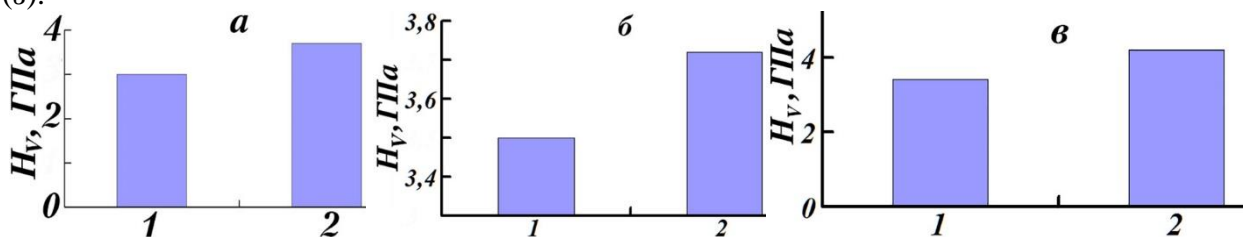
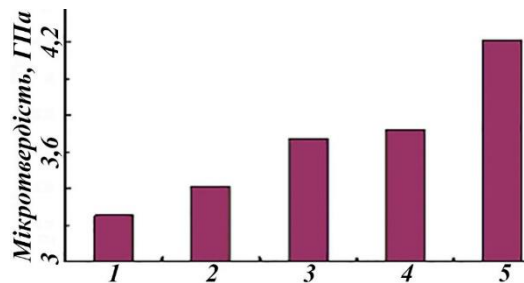

Рис. 1 – Гістограми мікротвердості до (1) та після ЕІЛ (2) зразків № 2 (а), №3 (б) та №4 (в) при силі струму ЕІЛ 0,6А (а, б) і 1,2А (в).

Аналіз представлених гістограм свідчить про те, що електроіскрове легування суттєво підвищує мікротвердість. Зразок №2 після електроіскрового легування має міцність 3,67 ГПа. Коефіцієнт зміцнення або відношення даного значення до попереднього дорівнює 1,23. Зразок №3 після електроіскрового легування має міцність 3,73 ГПа. Коефіцієнт зміцнення або відношення даного значення до попереднього дорівнює 1,07. На поверхні утворився шар високоентропійного сплаву, який підвищив мікротвердість зразка.

Рис. 2 – Гістограма мікротвердості зразків № 1 – 5 (табл. 1).

На рис. 1, в представлена гістограма, що характеризує рівень мікротвердості на поверхні зразка № 4 при силі струму електроіскрової обробки 1,2 А. Зразок після електроіскрового легування має міцність 4,21 ГПа. Коефіцієнт зміцнення або відношення даного значення до попереднього дорівнює 1,24.

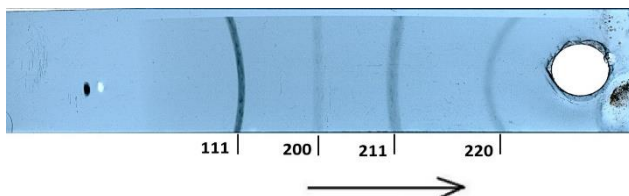

Рис. 3 – Рентгенограма зразку сталі Ст 3 у вихідному стані.

З рис. 2 видно, що ЕІЛ сталі 3 ВЕСом призводить до підвищення мікротвердості поверхні зразку. Максимальне значення досягається при ЕІЛ по такому режиму $I = 1, 2 \text{ А}, \tau = 2 \text{ хв}$.

На рис. 3 представлена рентгенограма зразка сталі Ст 3 в вихідному стані. Як

витікає з аналізу вказаної рентгенограми, основою є α -Fe. При електроіскровому легуванні сталі Ст3 анодом AlFeNiCoCuCr, рентгенограма з покриттям суттєво змінюється (рис. 6 а, б).

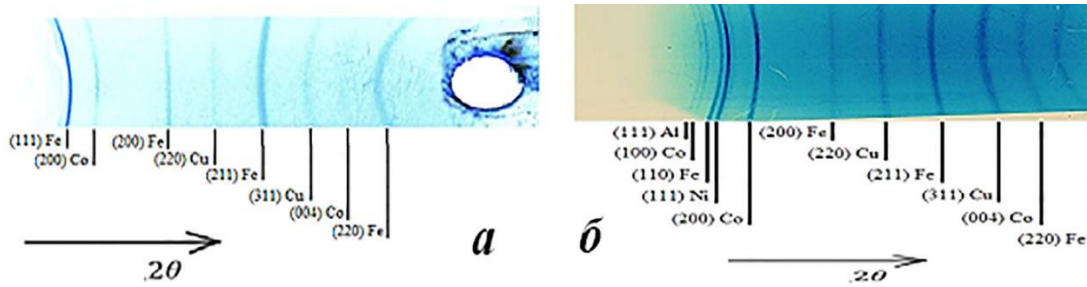

Рис. 4 – Рентгенограма від зразка №2 (а) та №3 (б) після ЕЛЛ.

Аналіз рентгенограм свідчить, що в процесі легування сталі Ст3 сплавом AlFeNiCoCuCr в поверхневому шарі зразка відбувається утворення фаз в яких присутні елементи які входять в склад аноду, катоду і оточуючого середовища. Присутній оксид заліза, який утворюється при окисненні металічної основи (Ст 3) в процесі легування.

В таблиці 2 наведено розрахунки рентгенограми (рис. 4 а).

Таблиця 1 – Відповідність $H_v - I$

№	Матеріал	H_v , ГПа	I, А
1	Fe	3,25	-
2	Ст3	3,41	-
3	Ст3+ВЕС	3,67	0,6 А
4	Ст3+ВЕС	3,72	1 А
5	Ст3+ВЕС	4,21	1,2 А

Таблиця 2 – Розрахунок рентгенограми за рис. 4

θ , град	d/n, Å	hkl	Me
25,5	2,248	111	Al
26,3	2,181	100	Co
28,5	2,029	110	Fe
29,3	1,978	111	Ni
33,1	1,771	200	Co
43,2	1,414	200	Fe
49,5	1,271	220	Cu
56,5	1,161	211	Fe
63,5	1,081	311	Cu
68,3	1,042	004	Co
73,2	1,011	220	Fe

Механічні властивості ВЕС покриттів на сталі 3 після ударної обробки представлені на рис.5, 6. Вивчений вплив товщини вихідного покриття та кількості ударів на H_v .

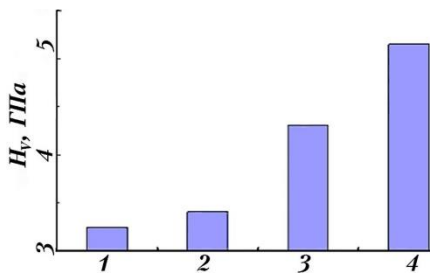

Рис. 5 – Мікротвердість зразків: 1 – Fe, 2 – сталь 3, 3 – сталь 3 + ВЕС (2 хв.), 4 - сталь 3 + ВЕС (3 хв.), 1 удар

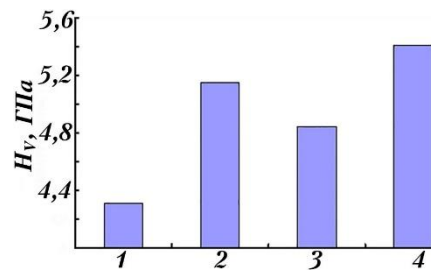

Рис. 6 – Мікротвердість зразків з покриттям (1 – 30 мкм, 2 – 120 мкм, 1 удар) та (3 – 30 мкм, 4 – 120 мкм, 2 удари)

Отже можна зробити такі висновки:

1. Зі зростанням анодного струму від 0,6 до 1,2 А збільшується товщина покриття та його мікротвердість.
2. Згідно рентгеноструктурних даних до складу ВЕС покриття крім компонентів AlFeNiCoCuCr входять оксиди заліза, які утворюються за рахунок дифузії атомів заліза у покриття та їх взаємодії з киснем повітря в процесі ЕЛЛ.
3. Імпульсна ударна обробка призводить до зміцнення ВЕС покриття, при цьому із збільшенням кількості ударів зростає мікротвердість поверхні.